

D U B I U M L X V .

An cum committitur per testatorem alicui, ut disponat de ejus bonis, valeat commissio, & quid teneatur ille facere.

Sit conclusio. Talis commissio valet, & commissa-
rius ille cenetur heres institutus nomine tenus,
tenetque omnia bona testatoris inter pauperes distribu-
re. Patet ex capite, cum ibi, de testam, quem textum ita in-
telligit Hs. Joan. Andr. Anton. Panor. Cardin. Anch. Imola,
& communis ibi, ut refert, ac sequitur Covar. ibi, numer. 10.
Sylvestr. 2. quaf. 7. dicto 3. Armill. verb. Exequator,
numer. 13. Tab. ibi, quaf. 13. Angel. ibi, numer. 18. Spino speculo
testam. gloss. 28. Azevedo lib. 5. recipit, tis. 4. 1. 6. num.
27. Matienzo adem. 1. 6. gloss. 3. numer. 1. Anton. Gomez. leg. 32.
Taur. num. 1. & ibi Avendanno gloss. 1. numer. 11. & ibi Tello num.
1. Bart. 1. 1. numer. 6. Cod. de sacro. Eccles. Alcas. 1. captoriorum,
num. 6. & Corn. num. 4. Jason numer. 10. Cod. de testam. misit.
Imola 1. qui captoriorum, numer. 4. ff. de haret. instit. Parisius
cons. 28. num. 21. vol. 3. & eff. communis.

Nota primò; hac conclusio limitatur ab aliquibus,
quando talis commissio sit per verba importanta arbitri-
um boni viri, si si sit per verba importanta libe-
ram voluntatem, et nullia, quia eff. voluntas captoriorum.
Sic Bart. Alexand. Jafra. Cornelius. Imola. Parisius proxime ci-
tati. Et hunc intellectum dicit communem Covar. co. num.
19. & Sylvestr. & Angel. etiam explicant dictum cap. cum ibi,
quando per verba denotantia arbitrium boni viri commis-
sio sit.

An verius est, nullam esse differentiam, sed etiam sit
commisso per verba denotantia liberam voluntatem valet
commisso, & tenetur commissarius inter pauperes distri-
buere, juxta dictum dicit cap. cum ibi, & sic tenet ibi
Imola. & Card. ibi, numer. 10. Anton. Gomez. 1. 32. Taur. num. 1.
Matienzo adem. 1. 6. gloss. 3. n. 1.

Secondo nota, gravem eff. difficultatem, an dict. capi-
cum ibi, modifecetur in hoc Regno per l. 32. Taur. quo ho-
dit est l. 6. tis. 4. lib. 5. recip. nam Anton. Gom. 1. 32. Taur. n. 1.
dictio modifecari in uno tantum cau, feliciter quando sunt
heredes ad intellegit testatoris, tunc enim commissarius,
qui committe testator dispositionem bonorum suorum, non
potest in opera pia nisi quantum expenderet, nisi testator
expresse committeret, ut omnia sua bona inter pauperes di-
stribuat. At Tello eadem l. 32. numer. 1. dicit, quod quando
scivit habere heredes ab intellegit, tunc possit commis-
sarius, cui distributio commissa est, omnia in opera pia ex-
pendere, quia cum testator sciret eos habere, nec coram
mentionem fecerit, viuis est velle omnia sua bona inter
pauperes distribui.

Sed dicendum est dictum cap. cum ibi, in nullo modifi-
cari per l. 32. Taur. quia in diverso cau loquuntur: nam l.
32. Taur. loquitur, quando committitur alicui factio testa-
torum, sed bonorum distributio, & alio modo, quando
non committitur, sed bonorum distributio. Et cap. cum ibi,
quando non committitur factio testatorum, & alio modo,
quando non committitur factio testatorum, sed bonorum
distributio. Sic dicit dibus, & alterius iudicio committens, Covar. co. num. 10. vers. regia veri-
lex. Avendanno l. 32. Taur. gloss. 1. numer. 11. Villalobos in arario
commun. lit. T. num. 80. Azevedo lib. 5. recip. tis. 4. 1. 6. num.
26. & ibi Matienzo gloss. 3. n. 1.

C A P U T II.

De legatis.

S U M M A R I U M .

Dub. 1. An possit Romanus Pontifex, & Princeps pro libito, &
adique causa justa commutare legata ad opera pia, vel
utrum publicum in alia legata, vel ad id requiratur causa
justa.

2. An quando legata ad opera pia publica possunt in specifica
forma impleri, possit Legatus de latere, & Episcopus ea
commutare.

3. An legatum ad eorum usum pium, quod impleri potest,
possit ex facultate Episcopi converti in alium usum pium
meliorum.

4. An quando legatum non potest impleri de facto, vel de iure,
sit in alium usum commutandum, vel officiatur caducum,
& sic in illo succedit heres.

5. An quando legatum non potest impleri, & sic in aliud est com-
mutandum, per quem sit facienda talis commutatio.

6. An quando legatum non potest impleri, & sic in aliud com-
mutandum est, necessarium sit, ut Episcopus committat in
similem causam pium, vel sufficiat in quacunque.

7. An sicut aliis causis, in quibus Episcopus potest alterare ultimas
voluntates.

8. Quod faciendum sit, quando aliquid legatum Ecclesia sancti
Petri, cum plures vocent hoc nomine.

9. An legatum redditum pro liberacione incarceratum qualibet
anno, possit expendi in impediendo, ne quis in carcere
deruderatur.

10. An quando quis legavit mille aureos post quatuor mino-
lariendos pauperibus, exequitor testamenti possit preventi-
re diem ab ipso testatore designatum ad ultima voluntate
exequitionem, quando id in nullum prejudicium vergit,
& sic statim largiri.
11. An quando aliquis fecit legata plura, ita ut excederent sa-
cralitatem hereditatis, quadam pia, & quadam non pia,
debet fieri derelictio pro rata, tam de legatis pia, quam
de non pia, vel tantum de non pia, & pia delectant integrè
solvi.
12. Si quis legavit annum censem singulis annis pauperibus
distribuendum iuxta beneficium suorum testatorum,
possit ipsi testatorum rotam illam quantitatem si-
nus, & similiter alii operi pio applicare.
13. An legatum factum orphano possit dari ei, qui patrem habet,
in utilitate tam, scilicet amentem, vel ad tristem dampna-
tum, vel perpetuo morbo laborantium.
14. An bona fabrie, vel legatum fabricie reliatum possit expendi
pro ornamenti, vel aliis entruis divino necessariis.
15. An si debitor legat aliquip creditori, tale legatum censeatur
factum animi compen/audit debitum, vel debet creditor
habere utrumque, scilicet legatum, & debitum.
16. Quando debentur legata, & dum ea non solvantur, ad
quem pertineant fructus rei legata, si fructus sit.
17. An si quidam legaret centum aureos, quos dicit se habere in
tali loco, vel certum cados vini, vel olei, quos dicit talis
bus valetus contineri, & possit inventari tantum quin-
quaginta aurei, vel cadi olei, debentur integrè centum,
vel tantum quinquaginta.
18. An si testator habeat in suo testamento centum aureos distri-
butioni inter pauperes arbitrio Petri, & Pauli eligendos, &
habet, vel testatorum ex filiis Petri consilium illorum distri-
butum, tenetur iterum restituere.
19. An legatum factum naturalibus aliquid oppidi, possit dari
ibi, qui ibi habitare non decinet, sicut aliunde sunt orinandi.
20. An si Petrus instituit haredem, vel legavit aliquid Joanni,
sunt hoc conditione, seu fiduciam, ut si sine liberis
decedat, restituat hereditatem, vel legatum isti monasterio,
& Joannes renunciavit hunc iuri ob certam facultatem
summarum, quam ipsi constituit monasterio, possit hoc facere
in praedicatione liberorum, qui potest nati sunt, & illibet
habet obitum.
21. An legatum pium ad dotandas orphanas consanguineas intra
certum tempus, si intra illud tempus non possit impleri,
qua nolle reperintur consanguineas nubiles, debent con-
verti in aliud opus pium, vel prius erat hereditas.

D U B I U M I

An possit Romanus Pontifex, & Princeps pro
libito absque causa justa commutare legata ad
opera pia, vel usum publicum, in alia lega-
ta, vel ad id requiratur justa causa.

T

Riplex est sententia.

1. Prima tenet posse liberem commutare tria legata.
Ratio, si quis legaliter Petri centum aureos haec lege, si
Martinus vellet, posset liberem Martinus, & absque alia
causa nolle, & sic legatum revocare: sed omni legato ad
utrum publicum, & causam pium inest haec tacita conditio,
scilicet si Princeps, vel Ponitrix aliter non disposeret:
ergo possunt haec liberem revocare legata. Ita tenet Ar-
mill. verb. legat. numer. 55. Tab. legat. 2. numer. 12. referens Pe-
rasinus, Angel. legat. 2. numer. 12. Sylv. legat. 4. quaf. 12. &
13. ubi & allegat Guillelmum: ad idem videtur Driedo lib.
1. de libert. Chrifiana, capir. 4. ubi sic inquit, In omni denota-
tione, que sit Ecclesia, sed non terti officii Ecclesiastici, intelli-
gitur excepta voluntas Pontifici. Ad idem videtur Covar. lib.
3. variar. cap. 6. numer. 7. vers. non obseruit, ubi dicit testa-
torem, dum legatum aliquid in bonum commune, eius con-
ditionis facere legatum, ut per Princepem polit propri
arbitrio liberem commutari. Idem tenet multos allegans
Mandos, de signatura gratia, verb. commutatio ultima voluntatis.

2. Secunda sententia distinguunt, & dicit, si loquamus de
potestate Princeps ordinaria, non potest Princeps absque
iusta causa commutare: at de potestate absoluta potest. Sic
Angel. 1. si refamentum, Codic. de testam. Guido in descriptis,
quaf. 556. Rosell. verb. legatus. numer. 7. Quia etiam distinctione
utetur plures alii Jurisperiti, quos referunt Covar. ubi
supra numer. 8. & Pinellus ubi infra, n. 24. Alii vero Jurisperiti
dicunt id potest Princepem: cum in commutatione uitur
his clausum, non obstante, ex certa scientia, & proprio motu,
& de plenitude potestatis, quos referunt Pinellus ubi sup. numer.
21. & Covar. n. 9.

3. Tertia sententia docet, non posse Princepem, nec

Lib. IV. Cap. II. Dub. I. II. Ec.

naturae est, ut voluntas testatoris in specifica forma im-
plicatur: ergo nequit Princeps dispensare, ut in aliam
formam commutet ablique causa iusta. Hanc tenet Pinel-
lus Cod. de refind. vendit. 1. part. rubr. cap. 2. numer. 19. Bur-
gas de Paz numer. 328. & 329. Sarmiento libr. 1. cap. 8. num. 21.
Molin. lib. 4. de prim. cap. 3. numer. 10. Socinus junior con. 65.
num. 11. lib. 2. Bart. 1. finali. Cod. si contra ius. Huic senten-
tia faver Driedo loco citare, ibi enim pauli inferius hac dic-
cit: potest Papa dispensare, ut a ministris Ecclesie recipiente tem-
poralis licet prætermittatur, aut non servetur tenor dispensationis
testatorum, dum in dispensando vellet gerat anime fundamen-
tis, & Ecclesie. De negativo. Favet etiam Covar. dict. numer. 7.
vers. sic Jurisconsilium, ubi expedit dicti lictere summo Pon-
tifici in hoc ex iusta causa dispense.

4. Sit prima conclusio. Hac tercia sententia est multo pro-
babilior, ut patet ex ejus rationibus.

5. Secunda conclusio. Distinctio illa, qua utitur secun-
da sententia potestatis Princeps ordinaria, & absolute
merito improbat a viro doctissimum. Ratio, quia quod
Princeps etiam derogando legibus humanis, facere valet
iure naturali, divino, & humano, ad potestatem ordinaria
pertinet, iure siquidem concessa potestas ordinaria
dicitur, quod autem facere nequit iure naturali, divino,
vel humano, id non ad potestatem Princeps, sed ad Tyr-
annum spectat: & idem hanc distinctionem improbat alios
auctores referentes Covar. 3. var. cap. 6. numer. 8. Pinelius de
refind. 1. part. rubr. cap. 2. numer. 24. & 25. Sarmiento libr. 1.
fol. 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. &
Card. ibi quaf. 5. Qui duo, scilicet Imola Card. expedit eti-
am dicunt, non possit etiam in hoc Legatum à latere dis-
pensare, Covar. cap. 1. part. rubr. cap. 2. numer. 7. Pinelius de
refind. vendit. 1. part. rubr. cap. 2. numer. 19. Capella Tolosa
ibidem quaf. 26. & ibi Stephan. Aufserius, glossa dict. Clement. quia
contingit, vers. sed id. Bald. 1. si quis ad dictum, Cod. de
Episcop. & Cleric. numer. 9. & refert Jacobum de Butrio, & di-
cit ex suis iudicatis & consilium utriusque Jurisperiti,
etiam dicunt, non possit etiam in hoc Legatum à latere dis-
pensare, Covar. cap. 1. part. rubr. cap. 2. numer. 7. Pinelius de
refind. 1. part. rubr. cap. 2. numer. 20. & 21. Guido in decisionibus quaf. 556.
Angel. 1. si refamentum, Codic. de testam. Molin. tem. 1. de iust.
pract. 2. dispat. 249. Chab. libr. 2. infirm. major. titul. 6. numer.
338. & 339. fol. 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. &
Mandos. de signat. gratia, verb. commentat. ultim. ve-
ligatur.

6. Sit conclusio. Multo probabilior est tercia sententia,
nempe nec Episcopum, nec Legatum à latere, sed solum
Romanum Pontificem posse legata ad certum utrum pium re-
licita, in alium utrum pium commutare: probatur ex auto-
ribus, & rationibus citatis.

D U B I U M III.

An legatum ad certum usum pium, quod impleri
potest, possit ex facultate Episcopi converti in
alium usum pium meliorem.

E Xemplum esse potest: testator mandavit fieri hospitale
in pauperum utrum, dubitatur, an possint exequatores
de Episcopis licentia, & heredes facere domum religiosam.
Duplex est sententia.

1. Prima dicit posse, quia hoc magis cedit in favorem
animi defuncti, qui tale legatum præcepit. Item, quia
qui melius facit, non aliud, sed idem facit, cap. permissus
2. de iuris. Item quia potest formam mandati ferari per
equipollens, leg. finali, si mandati. Sic Jean. Andre. à Lape-
catus, & Syro. legatum 4. quaf. 4. Armilla, verb. legatum,
numer. 59. & Lopus Clem. quia contingit, dicit forte esse ve-
rum.

2. Secunda sententia oppositum tenet.
Circa Episcopum vero triplex est sententia.
1. Prima tenet posse, quia Clement. quia contingit, de
religio. dubitu, dicit non posse commutari ablique Apo-
stolicis Sedis auditore: at his Legatus fungitur Apostoli-
ca auditio. Sic tenet aliqui, quos referunt aucto-
ritates citandi, & Lopus dict. Clement. quia contingit, de hoc
dubitum.

2. Secunda sententia oppositum tenet.
Circa Episcopum vero triplex est sententia.

3. Prima tenet posse Episcopum ex causa iusta talen-
comutatione facere, immo quando eff. dubium, an causa
iusta possit auditore clausum, dicente tandem id
fieri possit auditore clausum. Apolitica, respondet haec
sententia: intelligi, quando sine causa iusta fieri talis
commutatione. Sic Angel. legatum 2. numer. 12. & 14. Rosell.
verb. legatus. numer. 9. Sylv. legat. 2. numer. 12. & 14. &
referunt hi Doctores Pernambus pro hac sententia. Idem
Corab. sum. quaf. 170: modo non iuste contradicunt
alii, vel testamenterii: idem dicit Cordub. de exemptorum
ordinum Provincialibus, quia habet jurisdictionem Episcopalem,
vel quaf: Emanuel Sa verb. legatum, numer. 1. Men-
chaca lib. 1. controver. cap. 25. numer. 26. Benedictus de Ubaldis
in indic. Felini, verb. legatum, numer. 6. Joseph Ludov. libr. 10.
communum, verb. legatum pium, limis. 2. Spino speculo testam.
gloss. 28. num. 26. Tab. legatum 2. num. 12. & 14. &
referunt hi Doctores Pernambus pro hac sententia. Idem
Corab. sum. quaf. 170: modo non iuste contradicunt
alii, vel testamenterii: idem dicit Cordub. de exemptorum
ordinum Provincialibus, quia habet jurisdictionem Episcopalem,
vel quaf: Emanuel Sa verb. legatum, numer. 1. Men-
chaca lib. 1. controver. cap. 25. numer. 26. Benedictus de Ubaldis
in indic. Felini, verb. legatum, numer. 6. Joseph Ludov. libr. 10.
communum, verb. legatum pium, limis. 2. Spino speculo testam.
gloss. 28. num. 26.

4. Secunda sententia distinguunt, quando exequatione
mandata est testatoris voluntas, nullo modo potest Epis-
copus legata commutare: at quando nondum exequatione
potest, potest. Ratio, quia facilius tolluntur voluntas
testatoris, quam facta, & plus licet ante exequationem
actus, quod potest eam non permittuntur. I. patre furioso, si
de his qui sunt fui, vel alien. patr. & cap. quasdammodum, de
jure, Sic Imola cap. 1. de condit. infest. Felini, cap. super
h. de accent. numer. 1. wors. item tenet, Benedictus capir.
Raynatus, de testam. & iuris. & reliqui, numer. 20. Joan. Lupus
rubr. de donat. inter vir. & ux. & 47. numer. 10. in fine.
Hippolyt. singulari 194. Sarmiento libr. 1. soleit. cap. 8. numer.
24.

5. Tertia sententia docet solum Romanum Pontificem
posse legata pium commutare, sive antequam exequatione
potest; quia licet est, non potest tam dicta Clement. quia contingit,
quam Cined. Trident. sif. 7. cap. ultim. & sif. 25. cap. 8.
levius debet, hoc Sedis Apostol. referuntur. Item quia cap.
tab. de testam. & in Trid. sif. 22. cap. 8. injungitur Episco-
pis ultimas voluntates exequi, & compellere exequato-

res testatorianos ad servandam defuncti voluntatem: ex-
ego ante exequationem ad Presulis curam speslat observa-
re testatorum voluntates non mutare. Et leg. 1. & leg. 1.
gatum, sif. de adim. legat. venit ad civit. pertin. docetur hoc
ad Principem speslat; & ratio est, quia voluntas testa-
toris ad certum utrum disponentis pro lege servanda est,
capit. ultima voluntas, 13. quaf. 2. at folius Principis est in
lege dispensare. Sic tenet in la dict. Clement. quia contin-
git, numer. 1. Gutier. 1. nemo potest, sif. de legat. 1. numer. 82.
Card. ibi quaf. 5. Qui duo, scilicet Imola Card. expedit eti-
am dicunt, non possit etiam in hoc Legatum à latere dis-
pensare, Covar. cap. 1. part. rubr. cap. 2. numer. 7. Pinelius de
refind. vendit. 1. part. rubr. cap. 2. numer. 19. Capella Tolosa
ibidem quaf. 26. & ibi Stephan. Aufserius, glossa dict. Clement. quia
contingit, vers. sed id. Bald. 1. si quis ad dictum, Cod. de
Episcop. & Cleric. numer. 9. & refert Jacobum de Butrio, & di-
cit ex suis iudicatis & consilium utriusque Jurisperiti,
etiam dicunt, non possit etiam in hoc Legatum à latere dis-
pensare, Covar. cap. 1. part. rubr. cap. 2. numer. 7. Pinelius de
refind. 1. part. rubr. cap. 2. numer. 20. & 21. Guido in decisionibus quaf. 556.
Angel. 1. si refamentum, Codic. de testam. Molin. tem. 1. de iust.
pract. 2. dispat. 249. Chab. libr. 2. infirm. major. titul. 6. numer.
338. & 339. fol. 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. &
Mandos. de signat. gratia, verb. commentat. ultim. ve-
ligatur.

D U B I U M IV.

An quando legatum non potest impleri de facto,
vel de iure, sit in alium usum commutandum,
vel officiatur caducum, & sic in illo succedit
heres.

1. Nata duplice esse impossibilitatem adimplendi legata,
alteram de jure, alteram de facto. Impossibilitas de
jure est, quia faciliter jure prohibitus est, ne id fiat. Impos-
sibilitas de facto est, quia faciliter licet utlis licitus fit, at re-
vera impleri nequit, v. gr. legavit quis pecuniam pro facello
confruendo, & pecunia est modica, vel non est locus in Ec-
clesia, in quo confruatur.

2. Secundo nota, impossibilitatem de jure esse duplice,
altera est, quando usus, ad quem legatur, est prohibitus,
quia illus in se, ut si quis legaret ad facendum duella:
altera est, quando usus ad quem legatur, non est in se ma-
lus, sed tantum est jure prohibitus: ut si quis legasset ali-
quid, ut sacra fierent in domo privata, jure impleri non
potest, non quia res sit in se mala, sed quia iure prohibi-
tur.

3. Sit prima conclusio. Quando legatum factum est ad
utrum, qui de jure impleri nequit, qui in se malus est,
tunc est caducum, & inutile, nec in alium usum conver-
tendum, sed in eo succedit heres. Ratio quia talis volun-
tates testatoris, cum omnino impia sit, implenda non est,
ac si factum non esset legatum: sed si factum non el-
est,

Confessorum Moralia

50

S. Angel. & Alex. l. Angelario, ff. de verbis obitum, Iacobus dicens communem ipsi mortem, C. de fiduciam, Ferentia l. cum pater, S. a filia, ff. de leg. 2. num. 2. Berens t. 1. de confit. num. 334.

*2. Secunda sententia prævenire posse docet: primo quia testator ita disponens potius salutem animas reponit, quam tempus executionis, quod torte adjecte credens ante illud tempus non posse hanc distributionem fieri abique detractione sui familiaris. Secundo, quia non magis fatus paperes, quam præfentes dilexisse videtur, aut confidat, si potius fumos, liquidum anima sua fatus confundisse videtur, & favore anima talem distributionem justificare. Tertio, quia conductibilis est anima testatoris dicere prænoscere. Hanc tenet *Dicitur l. cum temp. ff. de regul. iuris Anchore, cons. 202. Panor. cons. 11. de sequitur Coem. l. de testamentis, ff. de testamentis, num. 3. & ceteris hinc sententia, & tenenda. Idem Navarr. c. quando, Lai. 2. n. 3. m. 22. Padilla l. num. ex familia, ff. de legat. 2. na. 2. Art. Gomez. tit. 17. Taur. num. 7. Idem Gregor. Lopez l. 6. cap. si patr. et. 10. part. 6. Simeon fiscus iug. 28. num. 2. Matrona l. 5. recip. tit. 4. l. 14. glori. 28. num. 37. sicut et 45. Menchaca l. 1. de success. creat. S. 7. num. 19. Manica lib. 8. de coniect. volum. tit. 5. num. 20.**

DUBIUM XI.

An quando aliquis fecit legata plura, inquit excederent facultatem hereditatis, quedam pia, & quedam non pia, debet hinc detractione pro rata, tam de legatis pia, quem de non pia, vel tantum de non pia, & pia debent integrè solvi.

UT intelligatur ratio dubitandi oportet supponere. Re, heredem testamentariam pandere hoc privilegio, non instituto vana sit, ut si testator multa fecerit legata, ita ut totam hereditatem exhaustant, vel res hereditatis partes excedant, potius quam partem totius hereditatis detrahant, & hui accepere, que quartapars dicunt falcida, & reliquias tres partes in dictam distributionem, nisi testator expedit probibeat; ut habetur, l. 2. C. ad. falcid. & l. in quantitate. S. finali. l. 1. plenari. & l. limass. ff. 1. falcid. & l. 10. tit. 1. part. 6. Quod privilegium vel quando cessat? de quo constat late l. 6. & idem Gregor. Lopez tit. 21. p. 3. Sive vero legitima, q. 6. & legatum. 4. 6.

*3. Primo nota, quod illic dictum expressum, quod verborum natura comprehenditur, nec operari quod specificum exprimatur, sed sufficiat sub generali verborum significacione comprehendendi. Unde ad prohibendum falcidam detractionem, ista sunt verba testatoris dicens, quod legata, ac fideicommissa integras, ac sine diminutione præderunt, scilicet id dicit, quod solvantur omnia legata, vel fideicommissa. Sic *Molino plures testas*, & *Dodores allegans* fib. 1. de primis. c. 17. 19. 21. 25. 27. 28.*

*2. Secundo nota de legatis ad plas causas non posse heredem, detrahant falcidam, sed else integrè solvenda, ut patet fib. 1. c. 6. similiter C. ad. falcid. q. de rata de quae re late Sive eiusdem, & plenaria *Tirac.* de priu. pia causa, prial.*

4. His insuperitis ratio dubitandi est, quia falcida non detrahitur de legatis pia, sed ex integrè solvenda sunt: ergo hoc est, quod legata excedunt patrimonium, tolentum integrè legata pia, & de non pia detrahunt pro rata, ut reducant ad vires patrimonii.

*5. Sit tamen prima conclusio: Quando legata excedunt vires patrimonii, ita pars, quæ excedit, detrahantur ei pro rata, tam de legatis pia, quam de non pia, & hec in hoc nullo præfigerando legata pia, & ceteri testator habent quadragesim aurores, legavit quadragesim ad certas periodas, & centum ad plas causas, non dabuntur integræ centum ad plas causas, sed deducunt pro rata tam de pia quam de non pia, ut si omnino legata redcant ad vires patrimonii, quod autem restante quantum partem a non pia, scilicet odologina, quia quinque virginti, faciat quæ diringantur: de quantum a pia, scilicet virginis, quia quinque virginti sunt centum & sic omnia legata redcantur ad quadragesim aurores. Ratio, quia in quod detractionem legatis pia in hoc cau, non est falcida, sed est declaratio legatis inanis facti: & ita expresse colligitur ex. 1. p. 10. de redditibus, ff. ad. falcid. ubi id tenet *Joannes de Tommolo* n. 1. Alex. num. 2. ubi etiam *Ang. & Paul. de Castro*. Alioquin retinetur *Joannes de Astio* l. 1. q. 1. ad declinationem. C. de Episc. & Cler. n. 3. Odr. cons. III. Part. 2. ab. similiter C. ad. falcid. *Tirac.* de rata pia causa, prial. 29. num. 9. Jean Andre, addit. ad Specular. tit. de testam. S. 1. super 20. Quod legatum quod q. 1. na. 19. Greg. Lopez l. 1. tit. 1. part. 6. vid. de lac. mandas. *Padilla* lib. 11. de rebus quod. 18. *Gutierrez* l. numero p. 1. ff. de leg. 1. n. 97. *Cifuentes* l. 20. *Taur.* 2. 4. *Sylva* verba legitima, q. 10. *Angel.* ibi. 1. 4.*

6. Nota, quod ad plas causas præstabilitur illa integræ odologina, & de reliquis legatis non pia deducunt hanciam falcidam cau, quo potest illam detrahere. Sic

Alexand. Paulus de Castro, Joannes de Tommolo, Oldradus ubi sub.

*7. Secunda nota aliquis limitare conclusionem postam, quando ambo legata constitue in quantitatibus, sicut si unius legatus quantitas in genere, alterius vero signatur legatus species una, ut quedam dominus, tunc enim de legato in specie nihil detractione fieri abique detractione rei familiaris. Secundo, quia non magis fatus paperes, quam præfentes dilexisse videtur, aut confidat, si potius fumos, liquidum anima sua fatus confundisse videtur, & favore anima talem distributionem justificare. Tertio, quia conductibilis est anima testatoris dicere prænoscere. Hanc tenet *Dicitur l. cum temp. ff. de regul. iuris Anchore, cons. 202. Panor. cons. 11. de sequitur Coem. l. de testamentis, ff. de testamentis, num. 3. & ceteris hinc sententia, & tenenda. Idem Navarr. c. quando, Lai. 2. n. 3. m. 22. Padilla l. num. ex familia, ff. de legat. 2. na. 2. Art. Gomez. tit. 17. Taur. num. 7. Idem Gregor. Lopez l. 6. cap. si patr. et. 10. part. 6. Simeon fiscus iug. 28. num. 2. Matrona l. 5. recip. tit. 4. l. 14. glori. 28. num. 37. sicut et 45. Menchaca l. 1. de success. creat. S. 7. num. 19. Manica lib. 8. de coniect. volum. tit. 5. num. 20.**

*8. Sed hanc limitationem merito reprobant, quia multa legata probantur. Et sic universitatis approbant conclusionem etiam calta, quod uni legatus species, alteri vero quantitas, *Angel. l. queritur, ff. 1. statim, ubi Alex. n. 5. Paulus de Castro l. 1. C. communia de legat. Greg. Lopez ubi forte.**

*9. Tertio nota, quod si legatus servio aliqui liberatur, licet iste legatus non præjudicet legitimam filii debita, & ipius minorem non posse, ut tale legatum libertatis non impunita propter defactum patrimonii ad alia legata impensa, sed omnibus præferunt legati labore libertatis, ut res alienum. *Pater l. si servit. S. si incurrit, cum l. sequenti, l. erit, ff. ad. falcid. & l. 1. 6. in quibus l. ff. si cui plus, quam per l. falcid. Gregor. Lopez ubi inferens Bald.**

*10. Tandem nota legatum doctis factum filii per patrem ante omnia alla legata deduci, ut res alienum, & sic aliis legatis præjudicari. Sic *Greg. Lopez* iii. referens *Barclaram* & *Bald.**

DUBIUM XII.

An si quis legaris annuum versum singulis annis pauperibus distribuendum iusta beneplacitum suorum testamentariorum, possint ipsi testamentarii totam illam quantitatem simul & semel alicui opere pio applicare?

1. Quidam in suo testamento, reliquias hanc clausam habet: Volo ut ex meis bonis exhaustantur viginti millia ducatus, & ex eis redditus annu. mille ducentorum emantur, qui distribuantur, & expendantur in opera pia pro salute animæ meæ familiæ annu. mille meorum testamentariorum voluntatem: distributur ergo, an testamentarii possint totam sumam principale simul cum redditibus omnium annorum applicare simul, & semel alicui hospitali, ut illi perpetuo fructu, & vel teneantur singulis annis distributionem iactre.

2. Ratio dubitandi pro parte negativa est, quia videtur non impleri testator voluntatem iusti tempus prævenire, si quidem testator nulli singulis annis distribuit hos mille nomines aureos, & quorums non distribuuntur, sed expendunt omnes frumenti.

3. Secundo nota inferior exanimam pauperibus futuri, quibus hi mille aurei applicandi erant, non iam simul elementari applicari, ad quod videtur refutendum habuisse testator.

*4. Sit tamen conclusio: Prædicti testamentarii possunt licet simili, & semel totam illam sumam cum suis redditibus distribuere, applicando illam, & alicui hospitali, & vel monasterio, ut illis fructu in perpetuum. Probatur primò, quia potest prævenire tempus a testatore præfixum, quando tertio non paratus præjudicium, sed ipsius eligenti; ut si inhibitor majoratus diceret, indicavit Petrum, & ipse post mortem: ius institutum Joannem, posset ex uno instituere Joannem, & dare ei majoratum, quia in hac præventione nulli nocet, sed sicut ibi s' auctor estum sibi libertate posca eligendi, ut optimus Molino lib. 2. de redditibus, cap. 4. num. 25. 29. 27. Ita ita evenit in cau. praetenti, nam præventionis temporis signata est testatrix, scilicet quod singulis annis distribuantur, & a distinguisco simili, & applicando pauperibus. Vel alteri operi pio, nulli tertio nocet: non enim nocet pauperibus futuri, quia non reflexit testator ad pauperes futuros, sed saluti animæ sue contulisse voluit, ut latim ex pluribus Doctoribus probatur, sed tantum nocet testamentarii sibi ipsi, privantes se facientes disponendi quotannis de illis bonis. Item in alio simili casei idem sententia graves Doctoribus videlicet testator reliqui Joanni mille aureos, ut post annum eos pauperibus distribuantur: quartus graves Doctoris, an statim illos possit distribuire, non expectando anni curdu, respondente posse licere id facere; quia prævenire tempus a testatore significatum non est in præjudicium alicuius, neque pauperum, tumortorum, quia testator non magis habebit respectum ad pauperes futuros, quam ad præsentes, sed ad salutem animæ futuræ. Sic *Cesar.* cap. ius, in ejusmodi quinto quinto Decimus, l. cum temp. ff. de testamentis, *Anchor.* cons. 202. *Panor.* cons. 1. *Nau.* en. m. 20. *Latino* l. 3. n. 22. *Padilla* l. num. ex familia, ff. de legat. 2. nro.*

5. Nota, quod ad plas causas præstabilitur illa integræ odologina, & de reliquis legatis non pia deducunt hanciam falcidam cau, quo potest illam detrahere. Sic

Lib. IV. Cap. II. Dub. XII. XIII. &c.

51

2. num. 12. Ant. Gomez l. 17. Taur. num. 7. contra Beronus cap. 1. de conf. numer. 252. & probatur aperte ex l. pos. mortem, & C. no fidelitatis, ubi habentur hæc verba. Posit mortem suam regatam restituere hereditatem defuncti judicio, antequam fari manus impletat, posse restituere hereditatem, si volunt, explorari quis est: ergo etiam in nostro calvo potuerunt testamenti prævenire tempus a testatore designatum, siquidem eumodi præventio non est in præjudicium alterius, nec dici potest esse in præjudicium pauperum futurorum, sed quod testator plus reflexit ad salutem animæ sua hanc elemolynam faciendo, quam ad elemolynam pauperum futurorum; quia etiam in tali hospitali, vel monasterio quotidie repertur novi pauperes. Item, quia si testator patrum invenit infirmos, ut singulis annis centum aurei distribuerent pauperibus, & Joannem, ut primum patrum nominaret, & deinde nominaret Petrum, ut post obtinuerit Joannis succederet, licet Joannes non posset hos centum aureos in perpetuum dare aliqui hospitali, quia id foret in præjudicium alterius patrum, felicitet Petri, cum illum privaret potestate illos distribuendi in sua vita: posset tamen Joannes omnes illos simili distribuere per tempus vitæ, quo durat tempus patronatus, quia in hoc calvo sibi lo si nocet, non autem eum succelloribus: ergo cum in nostro calvo testator nullum alium signaverit, cuius arbitrio distribuendi simili illi redditus annui quotannis præter suos testamentarios, poterunt de communis consensu applicare illos simili, & semel pauperibus.

*5. Tandem probatur, quia si testator intenderet, quod singulis annis heret nova distributio, cum hoc opus in perpetuum relicum sit, & vita testamentariorum breviter tempore duratura, debuisse designare alios, quibus haec distributione innumerabiles post vitam testamentariorum; cum ergo nec alteri res propria anterior, nec juxta sit, sed in tempore tertio dividatur, licet testator intenderet mentio de vidua, non videtur nomine vidua, aut orphana intelligi, quia vidua non est, sed impræprie, & metaphorice. Quare ferme in terminis decidit hunc calum *Panor.* cap. ne pro deficitum, & ceter. num. 2. ubi inquit, ex communis usi loquendi tandem appellatur vidua, cuius maritus mortuus est. Unde si in aliquo statuto heret mentio de vidua, intelligatur de relicitis, mortuis maritis. Idem omnino *Sebast. Sapia ubi sapia, Felinus in processu primi Dicet, num. 50 & cap. significans, de offic. deleg. num. 8. ubi inquit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Felinus.* Greg. Lopez p. 3. titul. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Felinus.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vidua in materia stricta tantum comprehenditur illa, cuius vir obiit, illa dicitur vidua, cuius vir mortuus est, nec alium habet, sed si vir est baniatus, patet dicere le viduum, & large potest dies vidua quæ namquam nupti, at in materia stricta, ubi verba capiuntur propriæ, intelligatur tardum de illa, cuius vir mortuus est. Hac *Greg. Lopez.* cap. 1. 1. 2. 3. lib. 5. vers. 6. & fin., nomine vid**

Consistorum Moralium

52

Ecclesia, & reliquum pro ornamenti. Hanc tenet Panorm.
diss. cap. fin. de testim. num. 2. *Gregor. l. 11. tit. 10. part.*
3. ver. que son dadas, & l. 24. tit. 32. part. 3. ver. e repa-
re, & videtur tenere Anchæ. diss. cap. fin. num. 1. ubi re-
lendum pro fabrica explicat, id est, adiudicio materialis Ec-
cclie.

3 Secunda sententia docet bona fabrica deputata, ac le-
gata ipsi relicta non tantum expendi posse in adiudicio ma-
teriali templo, sed etiam posse expendi pro ornamenti,
& alii rebus cultui divino necessariis. Ratio, qui licet
secundum stridum juris significacione fabrica sumatur pro
adiudicio materiali; at à Canonis. & ex communis usu lo-
quendam fabrica dicitur ius illud, quod Ecclesia habet ad
percipiendo redditus aliquos pro aedificiis, & ornamenti,
& pro aliis rebus necessariis divino cultui. Sic Cœur.
fin. de testim. num. 4. Altamuranus ubi supra, num. 14. &
hæc est probabilior.

D U B I U M XV.

An si debitor legat aliquid creditori, tale lega-
tum censetur factum animo compensandi de-
bitum, vel debet creditor habere utrumque,
scilicet legatum, & debitum.

Nota, quod debitum est in duplice differentia: quod-
dam est voluntarium, scilicet quod initio voluntaria-
mum fuit, & ortum est ex voluntate, & conventione de-
bitorum: aliud est necessarium, quod scilicet est in obli-
gatione legali. Sic omnes Doctores citati prece-
deant conclusionem: & dicit Cœur, ita hanc distinctionem
postulat in hac, & precedente conclusione omnipotens do-
citum utrūque juris, dempto Corso libro tertio misce, ca-
pit. 2. num. 27. Manica de coniunct. ultim. volunt. lib. 10. tit. 2.
num. 3.

3 Sit ergo prima conclusio. Quando confat de volunta-
re testatoris ex aliquibus conjecturis probabilibus, quod fiat
animo compensandi, vel non, illud sicut est, sine debiti-
mum sit necessarium, sine voluntarii, quia iura diligen-
cia de debito voluntario, & necessario fundantur in pra-
sumpta voluntate testatoris; ergo ubi ea confit, illi stan-
dum est, sic omnes Doctores citandi, & præcipue Capil-
lo l. 16. Taur. num. 28. Cœfuentes lib. 1. numer. 18. Cœur, cap.
offic. fin. de testim. num. 2. in fine Matienzo lib. 5. recip. tit. 9.
7. glos. 1. in fine, ubi alios multos referunt. Item Aymon,
cap. 149. ubi duodecim enumerat conjecturas, ex quibus
voluntas testatoris potest comprehendi. Manica num. 2. & vi-
de illum nro 11. ubi tractat de his conjecturis, Molina tem-
pt. de iust. trax. 2. cap. 20.

3 Secunda conclusio. Quando fumus in dubio de testa-
toris voluntate, tunc si debitum est voluntarium, noncen-
tem animo compensandi, Probatur ex 1. unica, &
scindens. C. de rei uxoris actione, ubi habetur quid si vir:
qui tenetur ex voluntario matrimonio contracta restituere
dotem post mortem, aliquid simpliciter uxori legaverit,
poteſt illa petere utrumque, & creditorum ff. de legat. 1.
sic Bari. & multi iuri utrinque Doctores, quos referunt,
& sequuntur Sylvest. namq. 3. q. 12. Armill. verbo legatum
21. Navar. et omnibus sommis, c. 17. numer. 160. Cœur. diss.
num. 2. Matienzo diss. glos. 1. num. 5. Gratian. regul. 285. Greg.
Diaz regula. 17. Angel. legatum 1. num. 31. Greg. Lope-
z. 1. tit. 9. p. 6. Guter. lib. 2. 99. præf. 9. 124. Tello l. 16.
Taur. num. 6. Cœfuentes lib. 1. Capitulo supra. Ant. Gomez supra.
Manica num. 2. Molina supra. Cœur. 1. si pater, p. 1. verba lega-
ti, p. 17.

4 Nota primi, quod hoc est adeo verum, ut si heres
gravatus per fiduciocommissum aliquod restituere Petro, legat
ei aliquid, non confut animo compensandi legare. Ratio,
quia hic testator non tenetur ex debito legali, sed ex
primi testatoris voluntate. Si contra Aymon. quem
refert, & sequitur Cœur. diss. num. 2. Matienzo diss. glos. 1. num.
5. Molina supra.

5 Secundo nota, quod hæc conclusio limitanda est, quan-
do testator poterat in iudicio condemnari ad solvendam il-
lancem in eum non poterat ad id condemnari, at temen-
tebatur pro exoneranda conscientia id solvere, & tunc lega-
verit, in hoc dubio est admittenda competitatio. Sic Ar-
min. Jafon, ac exteri juniores, quos refert, & sequitur Co-
episc. diss. num. 2. Matienzo num. 6. Molina sup.

6 Ex hac conclusione inferitur primo, quod si vir legat
aliquid uxori, non confut factum animo compensandi di-
midiam partem, quia ex lege debetur alteri coniugi ex bo-
nus lucratissime matrimonio, ut expresse definitur l.
16. Taur. numer. 3. quia hoc debitum est voluntarium,
scilicet ex contratu matrimonii voluntarie intitul inter il-
los.

7 Secundo infertur, quod legatum factum à marito uxori
non videtur factum animo compensandi cum arrhis ex
l. subfiguratum, & bona, ff. de verbis. signif. Hoc est contra
Gumæ.

Lib. IV. Cap. II. Dub. XVI. & XVII.

53

Commonus, Acetinum, Decium, quos refert, & sequitur
Cœur, sapientia, num. 7. in fine. Sed hoc tenet Feli. Bald.
Alex. Jafon, Cornues, Barbas, Hippolit, quos refert ibi Cœur.
Tello l. 16. Taur. num. 5.

15 Quinta nota, quod debitum voluntarium dicitur
quodcumque oritur ex quavis promissione, mutuo servi-
tio, &c. quia oritur ex contratu ab initio voluntario,
scilicet receptione mutui, & receptione servitii. Ita mihi
affirmavit quidam doctus Jurisconsultus, & patet ex allega-
tis textibus, & Doctoribus pro secunda conclusione, ut
restitutio dotis facta uxori soluto matrimonio, dicitur voluntarium:
qua contractus matrimonii, & recep-
to dotis facta voluntaria, & exprelle hoc tenet Cfau-
ter. l. 6. Taur. num. 18. ubi dicit debitorum necessarium el-
la, qui incidit in obligatione ex dispositione abfue suo
facto, voluntarium vero, qui suo facto incidit in obliga-
tionem.

17 Ultima conclusio: licet legatum censematur in dubio
factum animo compensandi debitum legali, tunc neceſſari-
um, at non sic donatio inter vivos, & etiam, ff. de debi-
to, ff. de bonis, libert. ver. fed. non moris, 1. si veri, veri,
estorum, ff. codem tit. Sic Socinus, quem refert, & sequitur
Cœur, sapientia, num. 9. Molina ibi, Greg. Lopez l. 16. tit. 6.
6. sub finem, licet Jafon Aut. præterea, C. unde vir, contra-
rum tenuat; cujus opinio, ait Cœur, procedit, & est ve-
ra, ubi in certam causam legatum est directum, & ad cam-
dem causam donatio facta fuerit.

D U B I U M XVI.

Quando debeantur legata, & dum ea non sol-
vantur, ad quem pertineant fructus rei legatae,
si fructifera sit.

1 Hæc questione gravissima est, & quidem flando in
jure communis, communis ferè omnium senten-
tiæ, à die mortis testatoris pertinere dominum factum
rei legatae ad legatum, veram autem dominum tantum
pertinere à die aditæ hereditatis, vel quando est in morte
addeundi, ut optimè docet allegans alios Cœur, & Raynal-
lus, de testam. §. 1. num. 1. Dausa regula 210. limit. 6. Aze-
vedo lib. 5. recipil. tit. 4. lib. 1. numer. 123. Burgos de Paz l.
3. Taur. num. 936. Greg. Lopez lib. 24. tit. 9. p. 6. ver. el
senioris, & sic explicante legem illam, ne fit contraria juri
communi, & lib. 37. codem tit. 9. p. 6. ubi dicunt fructus
non pertinere ad legatum à die mortis testatoris
provenientes sunt restituunt legatario, ut ex multis Do-
ctoribus probat: & qualiter servò legato ante aditam eti-
am hereditatem à morte testatoris sunt legatario tamquam
vero domino reddenda. Sic Burgos l. 3. Taur. 1. p. num. 950.
951.

9 Adverte tamen, quod quando statim à morte testato-
ris non transire dominum legati non debentur etiam ex
tempore fructus: v. g. si legatum sit disfunctum relatum elec-
tione legatario, vel conditionaliter, vel ad certum diem, non
transire dominum, nisi à die electionis, vel adventus con-
ditionis, vel à die, quod legatum dandum est: & sic ex
tunc tantum pertinere fructus ad legatum. Sic Matienzo
diss. glos. 14. num. 35. & 36.

D U B I U M XVII.

An si quidam legavit centum aureos, quos di-
cit se habere in tali loco, vel centum cados
wini, vel olei, quos dicit talibus vasis conti-
neri, & postea inveniantur tantum quinqua-
gentia aurei, vel cadi olei, debeatetur integré
centum, vel tantum quinquaginta.

1 R Espondetur, quod legatarius habebit illa quin-
quaginta, que repartaveruntur: & si plures fue-
rent legatarii, dividunt pro rata, 1. si quis restat, ff. de leg.
primo. Sic Armill. verbo legatum, 25. Tabern. legatum primo
numer. 33. Sytus. legatum 3. qu. 5. Angel. legatum primo num.
35.

2 Hinc tamen limitandum est, quando totum legatum
continetur in edificatione, ut lego centum aureos, quos
habent in arca mea; fecos quando fieret demonstratio in
versa oratione, ut lego centum aureos, & vole ut dentur de
nummis, quos habeo in arca mea: tunc enim licet repe-
riantur tantum quinquaginta, debentur integra centum.
Si dicit quodam doctus Jurisperitus à me confutus: &
probatur ex doctrina Pauli de Castro confil. 338. volum. primo
in novis, col. 3. ver. pro invenientibus basi dubi, & Delegi confil.
324. num. 1. Bartol. 1. inter filopatrem, §. sacram. ff. de verb.
21. quid refert, & sequitur Tello lib. 17. Taur. numer.
127. nempe quod quando præcedit aliqua dispositio signifi-
cans quid solvi debet, & potius subnecditur locus, unde
debet præstatio fieri, & sic sunt duas orationes, tunc il-
la affingit videtur appofita gratia demonstrationis, quare
non limitat dispositio nomen, & si quamvis deficit, debe-
re. Quando vero una tantum est oratio significans quid,
& unde solvi debet, tunc illa affingat taxa dispositio-
nem, & ea deficiente, deficit dispositio. Probatur etiam
ex 1. quidam regiam. ff. de legat. primo ibi enim legati fue-
ront Pamphilus quadriginta aurei, quos solvi mandavit
testator à Julio tot, & ab aliis reliquo: testator illos
nummos consumpsit in vita, dubitabatur, an eis. lega-
tim. 3. gatum

3 Secundo nota hoc, quod supra diximus, scilicet de-
beti fructus rei legatæ testatoris à die mortis testatoris,
Tb. Sanchez Confil. Moral. Tom. II.

